

Præstationssamfundet driver rovdrift på os – og om behovet for præstationsfrigørende rum

Anders Petersen

Præstationssamfundet

Dagsorden:

Et lykkeligt land - psykisk mistrivsel i fokus

*Præstationssamfundets sociale regler og normer: Et
institutionaliseret præstationspres*

Institutionaliseringen af præstationsfrigørende rum

Fokus

Et lykkeligt samfund i Perspektiv!

- Pyha – efter en tur nede på tredjepladsen, er danskerne kravlet tilbage på andenpladsen ift. at være verdens lykkeligste folk!
- Kåringen baserer sig på FN's rapport "World Happiness Update" fra 2019: Hurra for det!
- Hvordan forklares den plads?
 - Danskerne er nemme at stille tilfredse: Vi er glade for, hvad vi får! Professor I Demografi, Kaare Christensen.
 - Danskerne stoler på hinanden. Når vi står sammen, kan vi lykkes med alting, samtidig med at vi har en stærk tro på, at vi har selvbestemmelse over vores eget liv. Og børn gør os ikke lykkelige.. Professor i økonomi, og lykkeforsker, Christian Bjørnskov.
 - Lykken ligger i de danske gener, siger nogle helt tredje.

Præstationssamfundet

Én forklaring på tidens skrantende psykiske trivsel:

Præstationssamfundet driver rovdrift på os – og vi driver rovdrift på os selv!

Gymnasieelever er lige så stressede som de 20 pct. mest stressede voksne

Kampen om karakterer er ifølge en ny forskningsrapport medvirkende til at presse gymnasieelever i en sådan grad, at over halvdelen af 2.g-eleverne fra to gymnasier er lige så hårdt ramt af stress som de 20 procent mest stressede i den voksne befolkning. Det går ud over elevernes sociale liv og kan føre til øget frafald og psykisk sygdom

'Jeg havde hørt rigtig meget om karakterræs i gymnasiet. Det slap vi for, så vi kunne få ro til at få et godt socialt liv i klassen,' siger Victoria Witzeling (tv.) fra 2.t på Øregård Gymnasium i Hellerup.

© Jakob Dall

Unge er pæne udadtil, men flere har ondt indeni

De ældste elever i folkeskolen opfører sig ofte eksemplarisk og slås og drikker mindre. Men der er sprækker i facaden. Flere unge har det psykisk skidt.

://www.dr.dk/nyheder/allenyheder/indland

KL. 18.30

VIDEO 20-årige Seda
en skibscontalner

KL. 17.57

VIDEO Arkitekt om contalner
bollger er næsten aldr

KL. 16.01

SENESTE VIDEO

VIDEO 20-årige
Seda: Jeg kunne
godt bo i en
skibscontalner

Ekspert om rekordlav kriminalitet: Unge bliver i stedet syge af stress og angst

De unge 14-15 årige begår mindre kriminalitet, men er blevet så ambitiøse og seriøse, at de bliver syge i stedet.

SENESTE INDLAND

- Minister til muslimske friskoler: Ingenting undskyldninger for ikke at underrisne udsatte børn**
KL. 18.30
- VIDEO 20-årige Sedea: Jeg kunne godt bo i en skibscontainer**
KL. 17.57
- Arkitekt om containerboliger: Midlertidige boliger er næsten aldrig midlertidige**
KL. 16.01

ALL

SENESTE VIDEO

VIDEO 20-årige Sedea: Jeg kunne godt bo i en skibscontainer

VIDEO I Colorado: Så går man i færd med at spise for et gourmetmåltid

Omfanget af psykisk mistrivsel

Data: The Danish Health Authority – The National Health Profile from 2017.

Troubled by depression and severe unhappiness: MDI (Major Depression Inventory)		2013	2017	Significant development
Men	16-24 years	3,4	5,7	
	25-34 years	4,6	6,7	
Women	16-24 years	7,7	12,3	*
	25-34 years	6,8	7,5	

Omfanget af psykisk mistrivsel

Troubled by severe unease and anxiety:		2013	2017	Significant development
Men	16-24 years	1,9	4,7	*
	25-34 years	2,7	6,9	*
Women	16-24 years	6,6	10,3	*
	25-34 years	5,6	7,0	

Omfanget af psykisk mistrivsel

High levels of stress: Cohens Perceived Stress Scale (PSS)		2013	2017	Significant development
Men	16-24 years	12,4	17,8 *	
	25-34 years	17,4	23,7	
Women	16-24 years	28,9	37,5 *	
	25-34 years	24,9	32,0 *	

Flere fakta...

- Det er et faktum, at ca. 10% af alle 15-årige nu har mindst én psykisk diagnose (et tal, der snart forventes at stige til 12%).
- Det er et faktum, at 15 procent af alle danske børn og unge får stillet en psykiatrisk diagnose, før de fylder 18 år.
- Det er et faktum, at næsten halvdelen af alle 19-årige kvinder har gået til psykolog i deres liv.
- Og det er et faktum, at næsten 70% af de kvindelige elever på gymnasiale uddannelser svarer, at de ofte eller meget ofte føler sig pressede på grund af egne krav og forventninger til skolearbejdet. Det samme gælder for knap 50% af drengene.

*Præstationssamfundets
sociale regler og normer:
Et institutionaliseret
præstationspres*

ANDERS PETERSEN
**PRÆSTATIONS-
SAMFUNDET**

HANS REITZELS FORLAG

Præstationssamfundet

- Præstationssamfundet er karakteristisk ved at være kravdefineret!
- Der er et imperativ – en social logik - der dominerer: Du **SKAL** være aktiv og kunne præstere konstant!
- Det anerkendelsesværdige og rationelle er, at du bliver til din præstation – du er et **præstationsindivid!**
- **Men** – som præstationsindivider er vi underlagte en masse (disciplinerende) krav og forventninger om, at vi skal følge bestemte sociale normer og regler:

Præstationssamfundet

- Vi skal alle **realisere os selv!**
- Via selvrealiseringen skal vi helst gøre os til noget helt særligt – gerne **attraktivt** autentiske!
- Som C.V. Jørgensen (2000) så lyrisk synger:

Jeg drømte mig en drøm inat
Drømte jeg var en copy-cat
Høj i hatten & fuld af pral
Evigt jagtende en lav moral

- Den lave moral findes i efterligningen.
- Den høje moral **værdisættes** – **der sker en valorisering** af, hvad det attraktivt autentiske er for noget.
- Denne form for selvrealisering er **meningsgivende**: Moralsk kerneværdi.

Præstationssamfundet

- Det er
nesten et
tabu å
være

vanlig

Præstationssamfundet

Og massen...phew.

Hvilken bold vil I helst være?

Men det kan også tage overhånd ☺

Præstationssamfundet

- Vi skal evindeligt optimeres – der er sket en fetichering af forestillingen om, at man skal tune sig selv til at blive en bedre version af sig selv – hvilket har medført en idealisering af den evindelige ”jagt” på det perfekte.
- Perfektion er ”the new normal” – men forstået som en proces: For vi når aldrig i mål med det selvom det er målet: Den evindelige pletfrie eksekvering!
 - Vi skal – i et accelererende samfund - disrupte os selv hele tiden... blive 1% bedre hver dag og indfri vores potentiale!
 - Og så skal vi helst også være:
 - ✓ omstillingsparate,
 - ✓ forandringsvillige, agile,
 - ✓ fleksible, mobile, polyvalente,
 - ✓ initiativrige, udadvendte, effektive, sociale,
 - ✓ positive, udfordrende, modige, ”game” og robuste osv.
- Internaliseringen af disse normer er at forstå som samtidens – menneskelige – konkurrenceparametre!

Præstationssamfundet

- Så farten er høj. Og præstationsindividet skal trives i et accelererende samfund, hvor tempoet er konstant stigende.
- Og det gælder ift. alle de markeder, vi skal gøre os lækre for:
 - Det sociale marked – gennem dine valoriserede præstationer for du bedre social status...
 - Arbejdsmarkedet – dit CV. som fortløbende præstationsportfolio.
 - Dating markedet...
 - Familiemarkedet... præstationsindivider i forskellig afskygning.
 - Uddannelsesmarkedet – maksimer dine præstationer ellers falder du igennem...

**Fra præstationspres til præstationsfrigørende
rum**

**Institutionaliseringen af
præstationsfrigørende
rum**

Præstationssamfundet

- Disse normer har rodfastet sig i vores institutioner, blevet til sociale (leve) regler, og dermed sat sig i måden vi "gør" mennesker på i børnehaver, skoler, gymnasier, universiteter, hvilket vi tester, måler, vejer efter og presser andre dannelsespraksisser ud.
- Som konkret eksemplificering af dette kan vi tage – blandt mange - Anne-Mette Sohn Jensens, Cand.pæd. i pædagogisk psykologi, erfaringer fra hendes kursusvirksomhed i landets børnehaver og skoler.
- Hun skriver i en kronik - *Vi byder børn og unge et alt for stort pres i skolen i dag* - i Kristeligt Dagblad den 4/2-20!

PÅ MINE KURSER LAVER JEG en øvelse, hvor deltagerne skal lave en liste over alle de forventninger og krav, de har til børnene. Jeg beder dem skrive alt ned, både stort og småt, så vi kan få en fælles oversigt over det, vi gerne vil have børnene til at leve op til.

Eksempelvis havde pædagoger i vuggestuer og børnehaver følgende forventninger til børnene i alderen nul til seks år: omstillingsparate, glade, selvhjulpne, kunne sidde stille og lytte, renlige som treårige, fleksible, motiverede for at lære, rummelige og kunne præstere på kommando på tidspunkter, som passer med dagstrukturen.

Præstationssamfundet

- Dette følges af en udbredt selvansvarlighed for at lykkes – din fortjeneste, hvis det går godt, og dit ansvar, hvis det går galt!,
- Dette har – opsummeret - installeret sig som en kronisk belastning, der presser og stresser de unge – og flere og flere af dem ud over kanten af deres psykiske bæreevne: Gør dem utilstrækkelige – giver følelsen af uduelighed: Måske endda ubrugelighed!
- De unge siger det selv...uddrag fra to fokusgruppeinterviews og to almindelige interviews!

Præstationssamfundet

A: Det er ligesom ikke nok at gøre det OK – er det vel?

B. Nej – selvfølgelig ikke. Alle ved, at OK er det samme som at tabe konkurrencen. At OK er det samme som at være en taber!

C. Ja præcis – det ved alle...og vi er altid blevet fortalt at det er tilfældet!

A: Og det gælder alt vi laver – specielt i skolen.

Alle rundt om bordet nikker...

Præstationssamfundet

Mere tankevækkende er det måske,
at en normalisering af pressets
psykiske slagside synes at have fundet
sted.

Præstationssamfundet

A: Jeg mener, vi har alle sammen – i det mindste de fleste af os – erfaringer med stress, angst og depression, eller også har folk i vores nære omgangskreds det.

B: Ja – det er ret normalt for os.

C: Det er som det er – intet vi kan ændre.

Moderator: Hvad mener du – normalt?

B: Altså – det er bare noget vi har accepteret. Ikke som noget godt, men som noget vi kan forvente.

D: Som noget helt almindeligt...

Præstationssamfundet

At være ung, det er stressende. Igen fordi, at man får påduttet så meget oppefra. Hvad du skal, hvad du må, og hvad du ikke må. At de, altså – der bliver sat så mange krav til, hvad man skal... Vi har et samfund, hvor det hele skal gå så hurtigt, og vi skal så hurtigt ud på arbejdsmarkedet som muligt, og vi skal vælge en uddannelse, der giver arbejde i den sidste ende, og vi må ikke vælge, hvad vi egentlig helst vil... jo det må vi måske godt, men de vil helst ikke have det. Så jeg synes, det er stressende og rådvildt at være ung.

Præstationssamfundet

Fordi der er det her med, at du skal være det perfekte menneske, du skal være den perfekte unge, der skal gøre alle de ting, som jeg nævnte tidligere (være social, udadvendt, have styr på tingene – red.) med at være succesfuld. Og når man ikke kan opfylde det her, så er det, at man begynder, tænker jeg, at dunke sig selv i hovedet. For så må der jo være noget i vejen med mig, fordi hvis jeg ikke passer, hvis jeg ikke kan være den succesfulde unge, så må det jo betyde, at der er noget galt med mig. Og det kunne jeg sagtens forestille mig, at det kan skabe for eksempel depressioner og sådan nogle ting. At man ikke kan leve op til de her forventninger.

Præstationssamfundet

Altså, det var også presset. Det har selvfølgelig været en medvirkende faktor, når man i forvejen er lidt presset med sin tid, og der bliver forlangt så meget af en, og man føler, man bare skal yde 120% hele tiden, bare for at kunne følge med. Så dræner man sig selv mere for energi... Man skal for helvede præstere i det her samfund, ikke? I hvert fald hvis man gerne vil lidt frem her i verden, og det har så bare kulmineret, de dårlige dage er der bare blevet flere og flere af, og søvnen er blevet dårligere og dårligere, og humøret er blevet dårligere og dårligere.

Fra præstationspres til præstationsfrigørende rum

- Præstationssamfundet trænger derfor til en mavepumper, luften må tages ud af det evindelige præstationspres: Følelsen af aldrig at være god nok er udmattende!
- Vi har i den forstand et udstrakt behov for præstationsfrigørende (både mentale og fysiske) rum, hvor barnets/de unges (menneskets) værdsættelse ikke måles med præstationssamfundets alen: Rigtige/forkert svar, effektivitet, optimering osv.
- Det indebærer en frihed fra at skulle vejes, testes, vurderes og evalueres ift. præstationssamfundets sociale logik!
- De unge siger selv, at der skal investeres mere i steder og rum – i børnehaver, skoler, gymnasier og på universitetet – hvor andre præstationsformer adresseres som meningsfulde: For det vi oplever synes også at være en meningskrise!
- Vi trænger til præstationsfrigørelse, og det kræver strukturelle forandringer!

Fra præstationspres til præstationsfrigørende rum

Og der burde, som mine kollegaer fra CEFU også slår et slag for, foretages en gennemgribende revurdering af de styringslogikker, der driver vores uddannelsessystem: Hurtigt ind, hurtigt igennem og hurtigt ud på arbejdsmarkedet!

